

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola strojnická Olomouc, tř.17. listopadu 49

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu „Výuka moderně“
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205**

Šablona: III/2 Český jazyk, umění a kultura

Sada: 1

Číslo materiálu v sadě: 14

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Název: Doba předhusitská a husitská v literatuře

Jméno autora: Mgr. Renata Provázková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: Čeština

Klíčová slova: středověk, postila, traktát, duchovní píseň, kázání, Jan Hus

Cílová skupina: žák 1.ročníku

Stupeň a typ vzdělání: střední odborné

Očekávaný výstup: Vystihne podstatné rysy period české i světové literatury, uvede jejich představitele a charakterizuje a interpretuje jejich přínos pro vývoj literatury a literárního myšlení.

Metodický list/anotace

Prezentace obsahuje výklad předhusitské a husitské literatury s ukázkou z Husova díla Výklad Viery, Desatera a páteře, obrazový doprovodný materiál a několik testových úloh pro upevnění nového učiva.

Datum vytvoření: 15.11. 2012

Literatura doby předhusitské a husitské

**Husův
„portrét“ od
neznámého
mistra 16.
století**

Obrázek č. 1

❖ Konec 14. – pol. 15. stol.

Společenská situace

- Odpor proti katolické církvi a jejímu rozmařilému životu
- Snaha o nápravu církve i ze strany duchovenstva
- Snaha o zpřístupnění náboženské literatury
- Vznik nových literárních žánrů:
 - ✓ postila
 - ✓ traktát
 - ✓ kázání

postila = z latinských slov *post illa verba* (po oněch slovech), tj. kázání, které následovalo po slovech evangelia jako jejich výklad

traktát = dlouhé a učené pojednání o tématu náboženském nebo filozofickém

Husovi předchůdci

- **Konrád Waldhauser**

- ✓ zahájil reformaci

- ✓ kázal německy a latinsky

- **Matěj z Janova**

▪ **Jan Milíč z Kroměříže**

- ✓ kázal česky
- ✓ sám jde příkladem – žije v chudobě

▪ **Tomáš Štítný ze Štítného**

- ✓ reformátor, kazatel, spisovatel
- ✓ píše česky (žák Milíčův)

✓ **Dílo:**

- **Knížky šestery o obecných věcech křesťanských** - sborník traktátů o zásadách křesťanského života
- **Řeči sváteční a nedělní** – výklad evangelií, slouží širší veřejnosti

- **Řeči besední** – rozhovor otce a dětí o křesťanské věrouce

Rozpravy často vyznívají jako tvrdá kritika soudobé společnosti.

Mistr Jan Hus

1371 – 1415

Dílo:

- **De ecclesia** (O církvi)
 - psáno latinsky
 - největší útok na biskupy a papeže – pokud nežijí v souladu s křesťanskými zásadami, není třeba je poslouchat

- hlavou církve je Kristus, ne papež
- **Knížky o svatokupectví**
- ostrý útok na papeže a prodávání odpustků
- psáno česky
- pravá církev neexistuje, vládne Antikrist
- dílo přivádí Husa do klatby
- **Postila** – sborník kázání
- **Výklad viery, Desatera a Páteře** = modliteb (Páteř = pater noster = Otče náš)
- úvahy o otázkách opravdového mravního života, kritika společnosti

Neměl bych měštěninov pomínúti
Tít' proto mají břicha veliká, neb žerú
nesvietiece svátka. A pak, co mistři v
svátek činie, jenž veliké přieliš hody strojie.
Mezi těmi pohřiechu! hus jest v ctnostech
oškubaná: neb jest také často sě na těch
hodech přielišně krmila a chudých robotou
žrala.

(Ukázka z Husova díla Výklad Viery, Desatera a Páteře)

Na základě ukázky doložte, jak autor kritizuje společnost.

➤ **Dcerka**

- určen obyčejným lidem
- jak vychovávat dívky

➤ **De orthographia Bohemica** (O pravopise českém)

- návrh reformy pravopisu
- odstraňuje spřežky (seskupení několika písmen k zachycení jedné hlásky, např. sch v němčině)
- zavádí diakritická znaménka – **nabodeníčko dlouhé** (čárka), **nabodeníčko krátké** – tečka nad písmenem

**Jan Hus souzen na
sněmu kostnickém
r. 1415** (detail obrazu
Václava Brožíka)

Obrázek č. 2

Literatura v době husitských bojů

❖ Žánry:

- duchovní píseň
- satira
- historický zpěv
- traktát
- kronika
- lidový zpěv – **husitské chorály**

➤ **Jistebnický kancionál**

- ✓ První zpěvník husitských písní (lidový zpěv)
- Ktož jsú boží bojovníci, Povstaň, povstaň, veliké město pražské aj.

➤ **Žižkův vojenský řád**

- tvrdé tresty
- vysoké požadavky na morálku

➤ **Budyšínský rukopis**

- ✓ 3 veršované skladby:
- Žaloba koruny české
- Porok (výtka) koruny české

Stránka
Jistebnického
kancionálu (kolem
roku 1430)

Obrázek č. 3

➤ **Hádání Prahy s Kutnou Horou**

- alegorická skladba
- spor mezi dvěma městy – **Praha** symbolizuje v podobě krásné ženy pokrokové husitství
- **Kutná Hora** – v podobě nevzhledné ženy hájí stanovisko církve
- vítězí Praha

➤ **Husitská kronika**

- ✓ psaná latinsky
- ✓ autor: Vavřinec z Březové, napsal také:

➤ **Píseň o vítězství u Domažlic** – historická báseň

Význam husitského období pro literaturu

- Úplné překlady bible do češtiny (první kompletní pochází z poč. 15. stol., prostí lidé ji četli jako čítanku)
- Čeština jako řeč veřejných listin, městských knih a soudních jednání vytlačuje latinu
- Dochází k zesvětštění literatury

Testové úlohy

1. Mezi Husovy předchůdce patřil:

- a) Vavřinec z Březové
- b) Jan Milíč z Kroměříže
- c) Petr Chelčický

2. Ostrá kritika církve a prodávání odpustků přivedla Husa do klatby.

Které Husovo dílo odpovídá uvedené charakteristice?

- a) O církvi
- b) Postila
- c) Knížky o svatokupectví

3. Slovo traktát znamená:

- a) dlouhé učené pojednání o náboženské nebo filozofické otázce
- b) kázání po výkladu evangelia
- c) duchovní píseň

4. Rozhodněte, které tvrzení je správné:

- a) Husova Postila pojednává o výchově dívek
- b) Husova Postila popírá papežovo postavení
- c) Husova Postila je sborník kázání

5. Jistebnický kancionál neobsahuje skladbu:

- a) Žaloba koruny české
- b) Ktož jsú boží bojovníci
- c) Povstaň, povstaň veliké město pražské

6. Autorem *Písně o vítězství u Domažlic* je:

- a) Tomáš Štítný ze Štítného
- b) Vavřinec z Březové
- a) Konrád Waldhauser

Řešení:

1. b

2. c

3. a

4. c

5. a

6. b

Použité zdroje:

Dostupný pod licencí GNU Free Documentation License na www:

Obrázek č. 1

AUTOR NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 15.11.2012]. Dostupný na WWW:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Hus_2.jpg

Obrázek č. 2

BROŽÍK, Václav. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 15.11.2012]. Dostupný na WWW:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brozik,_Vaclav_-_Jan_Hus_souzen_na_snemu_Kostnickem_r._1415.jpg

Obrázek č. 3

AUTOR NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 15.11.2012]. Dostupný na WWW:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kancional_Jistebnicky.jpg